

L'AUTOR I LA CRÍTICA*

Lluís Busquets i Grabulosa, segons el retrata un dels escriptors de la seva generació, **Agustí Pons**,

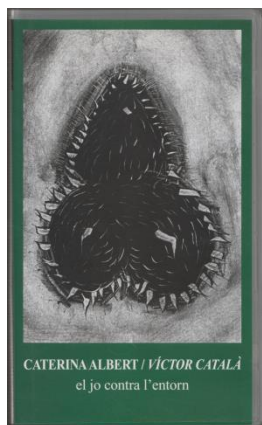
«es va fer, intel·lectualment [...], sobretot, a la Gregoriana de Roma —regentada per jesuïtes— on es va llicenciar en Teologia— i a l'Angelicum, també a Roma i regentada pels dominics, on ho va fer en el ram de Filosofia. Són els anys immediatament posteriors al Concili Vaticà II, quan les estructures tradicionals de l'Església Catòlica van quedar notablement sacsejades. Potser per això en Lluís Busquets no només es va dedicar a la teologia i a la filosofia sinó que va tenir temps per estudiar literatura clàssica, cinema, sociologia, semiòtica i unes quantes disciplines més. Tornat a Olot i a Barcelona, un cop sortit del seminari va llicenciar-se en filologia hispànica —també en catalana i en Ciències de la Informació—, cosa que li va permetre guanyar plaça de catedràtic d'institut.[...] És, doncs, un savi hiperactiu, la qual cosa potser no és gaire freqüent; un savi que sembla capaç d'escriure sobre totes les coses i sobre tothom [...] Per saber de quina manera aquesta hiperactivitat ha condicionat la qualitat literària de la seva obra caldria analitzar un per un la cinquantena de llibres que ha publicat. El que sí es pot assegurar és que la multiplicitat de camps que ha conreat dificulta la recepció crítica de la seva obra i també el ressò que pot tenir entre els lectors. [...] A la condició de savi, hiperactiu i amb criteri propi, hi hem d'afegir el d'heterodox; heterodox en un país petit on cada cappare, amb honroses excepcions, ocupa la seva casella amb l'esperança de no ser gaire molest per cap intrús.

»Per a molts escriptors el més important és deixar una obra que els sobrevisqui. [...] Per a d'altres escriptors, en canvi, es tracta de no perdre l'oportunitat d'assajar els diversos gèneres literaris per més incompatibles que puguin semblar. La vida només es viu una vegada i val la pena provar-se un mateix. L'important no és la glòria futura sinó el gaudi present; la curiositat de saber si som capaços de practicar amb un mínim encert gèneres literaris amb unes regles i una tradició pròpies. En Lluís Busquets pertany a aquest segon grup d'escriptors. I no sé ben bé si és a causa del seu esperit periodístic o a conseqüència d'aquest esperit. Però l'esperit periodístic, de tenir-lo, el té. I això encara el fa ser un personatge intel·lectualment més singular.» (*Revista de Catalunya*, núm. 312, novembre-desembre 2020.)

Ho comentava també **Laura Borràs**, en el pròleg del poemari *Si voleu desllegiu-me (Antologia poètica inèdita)* (2019), sorpresa del conjunt de poemes que va prologar quan era Consellera de Cultura:

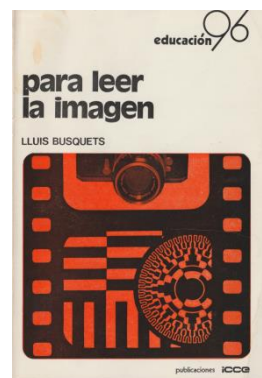
«Lluís Busquets i Grabulosa, el mestre i l'amic, el novel·lista i el biògraf, l'autor d'epistolaris i de llibres de literatura infantil i juvenil, qui ens ha apropiat amb la mateixa saviesa i eficàcia pedagògica la figura de Jesús i la de Lluís M. Xirinacs, qui s'ha submergit amb mirada de crític en l'obra de Xavier Benguerel o en la de Jacint Verdaguer, Joan Salvat-Papasseit, Joan Oliver i tants d'altres, avui ens regala una tria de composicions poètiques que, fins i tot a aquells que hem seguit de prop la seva trajectòria literària, no pot deixar de provocar-nos sorpresa. Fins i tot un punt de torbació. La que neix d'una pregunta que es fa inevitable: on eren, fins ara, tots aquests versos?! [...] També en això, com pràcticament en tots els aspectes de la seva biografia intel·lectual, Lluís Busquets ens mostra una personalitat refractària al convencionalisme, impossible d'encasellar, gairebé díscola: sempre a contracorrent.»

Josep Faulí, quan s'interessà per les seves novel·les, donà un altre tret característic del nostre autor: la seva insistència per aprofundir determinades temàtiques. En efecte, a banda dels llibres primers dels anys 60, en tornar d'Itàlia els primers 70, esdevé un precursor a l'hora d'introduir la imatge a l'escola —cinema i TV, llavors—

i, després de diferents articles a revistes com *Comunidad Educativa*, *Cuadernos de Pedagogía* o *Perspectiva Escolar*, prepara un llibre a per a l'editorial Nova Terra que acabarà publicant en castellà: *Para leer la imagen: mass-media y educación* (1977). A banda de ressenyes arreu de la pell de brau, els nostres entesos del moment en van cantar els elogis —**Tomàs Delcós**, **Josep M. Baget**

Herns, **J. Alcobé**, **E. Rimabu**, fins al punt que **Miquel Porter** i **Moix** parlà d'«una obra meditada, madurada pel temps i ben allunyada d'un senzill resum de coneixements més o menys ordenats» (*Avui*, 19-I-1978). Posà en pràctica la seva teoria al costat del director Pep Callís, que dirigí l'«Equip Garrotxa» de guionistes per al programa de TV *Pobles de Catalunya* (1985), amb el qual va elaborar el guió cinematogràfic *Sempre és demà* (film estrenat el 1985, difós per diverses televisions, guardonat amb una menció del Ministeri de Cultura al «Premio Nacional de Prensa, Radio y Televisión sobre Artes y Tradiciones Populares 1988»), el vídeo *Parlament de Catalunya/Legislatura 1984-1988*, així com alguns espots

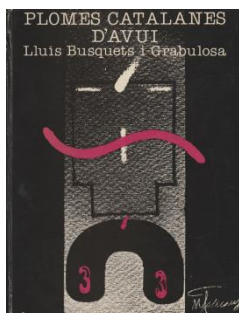
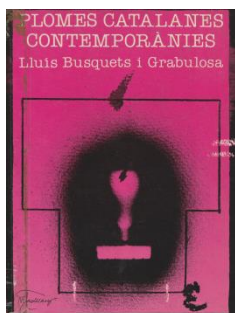

* Prescindim aquí de col·laboracions en obres de bibliofília, articles i llibres de viatges, traduccions, guies de lectures d'obres literàries per a Batxillerat i COU, manuals de la UOC i col·laboracions professionals sobre pedagogia o didàctica en revistes especialitzades.

publicitaris, i ho rematà al costat de Josep Oller escrivint el guió de *Caterina Albert/Víctor Català: el jo contra l'entorn* (Barcelona: Fundació Videoteca dels Països Catalans, 2001).

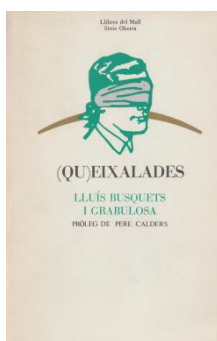
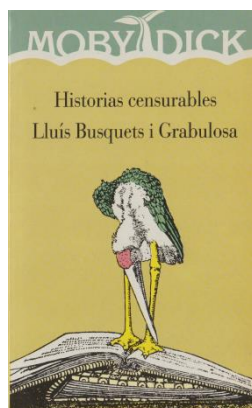
I aquesta és una altra: Busquets és d'aquells escriptors que ha tingut la sort no sols que s'interessessin per ell escriptors de generacions anteriors a la seva, els de la pròpia generació i els de les fornades més joves —de **Joaquim Ventalló**, nascut el 1899, als nascuts durant els 70 com ara **Clàudia Pujol**, **Llúcia Ramis**, **Bernat Dedéu**, **Jordi Amat** o **Josep Pedrals**—, sinó que mitjans diversos se sentissin atrets per la seva obra i que, des de la seva Olot natal, es valoressin les seves publicacions.

Podíem esmentar altres nuclis dels seus interessos. Conreà a la premsa l'entrevista literària, i

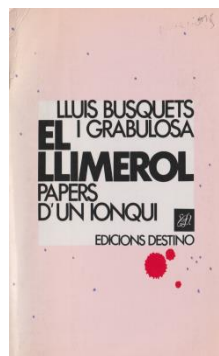
n'aplegà algunes en dos volums, *Plomes catalanes contemporànies* (1980, premi «Baldri Reixach»), *Plomes catalanes d'avui* (1982), prologats respectivament per **Salvador Espriu** i **Joan Vinyoli** (el tercer, preparat i titulat *Plomes catalanes combatents per la República*, les circumstàncies del moment aconsellaren mantenir-lo al calaix). **Josep M. Espinàs** escriurà a «Plomes i veus» (Avui, 4-V-80) que es tracta «d'entrevistes molt ben fetes a una colla d'escriptors, però, a més, aplega una completíssima documentació biobibliogràfica de cadascú».

Si seguim el fil de les seves publicacions, aquell 1982 surten dues obres dirigides al públic juvenil, totes dues guardonades literàriament; una novel·la, *Viatge fantàstic* —que es reedità amb el títol *El viatge fantàstic de Griselda* (1989) —, i un llibre de relats realistes, *Històries de debò* (també editat més tard en castellà com a *Historias censurables* el 1988). En aquest aspecte elaborà llibres per experimentar amb edats i objectius diferents, des dels més petits (*Ja no tinc por*, 1989) i els que ho eren menys (*De Hyde Park a Plaça Catalunya*, 1989) als més grans, als quals ofería pàgines històriques (*El rei de la banyera / Crònica de Pere el Gran*, 1985), situacions de separacions (*Elda i el cavall de l'emperador*, 1986) o el vidriós tema dels embarassos adolescents (*Plantar cara*, 1996), la majoria amb diverses edicions.

Dels contes infantils i juvenils passà al relat per a adults amb *(Qu)eixalades* (1982) i *Assassinat al Pati dels Tarongers i altres contes polítics* (1995), prologats respectivament per **Pere Calders** i **Joan Perucho**. **A. Munné-Jorba** trià com a paradigmàtic «La 'tele' del passat» del primer aplec per al llibre *Narracions de ciència-ficció: Antologia* (1985), reeditat com *Futurs imperfectes/Antologia de contes de ciència-ficció* (1997). Res d'estrany que Calders escrivís: «En Busquets té un estil propi, una acusada personalitat que sobresurt a cada paràgraf que escriu. [...] A més té a favor seu l'amor a l'idioma, la cura de cada paraula, la voluntat de no traïr la llengua ni trair-se, per tant, a si mateix».

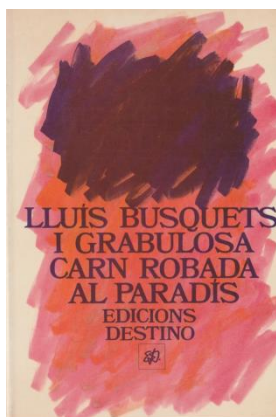
Del relat per a adults passà a la novel·la. L'octubre de 1984 publica *El llimerol/Papers d'un ionqui* —traduïda el 1986 com a *A contracorriente / Papeles de un yonqui*—, novel·la que portà un bon debat. **Josep Faulí**, a «La novela de un drogaddicto» (*La Vanguardia*, 15-XI-84), va escriure: «El libro es convincente desde el punto de vista de la eficacia: el autor ha querido mostrar una realidad, juzgarla y abrirla a la esperanza necesaria, para lo cual ha empleado una trama adecuada, ordenada, dosificada, bien

construïda. Hay, en todo ello, un buen hacer pedagógico evidente y la obra rezuma este componente por todas partes».

I **Pilar Rahola**, a «Viatges i aventures d'un drogoaddicte reinserit» opinava a *El Món*, núm. 33 (30-XI-84): «Ben plantejat, molt ben estructurat, el llibre reflecteix les vivències d'un drogoaddicte a qui passa quasi de tot [...] Les descripcions de les "col·locades" són, potser, una de les millors parts del llibre (la més lírica i aconseguida, sens dubte) i representen el punt àlgid d'un text que vol, alhora de ser testimoni, ser també lliçó.»

La novel·la serà seguida per *Carn robada al paradís* (1988), amb un pròleg de **Xavier Benguerel**, que la considera «sense cap mena de dubte, la més íntimament i sagaçment elaborada, tenint sobretot en compte que es tracta d'un rigorós monòleg que «recita» una noia invàlida instal·lada en la seva cadira ortopèdica». **Josep Faulí**, a *La Vanguardia* (20-I-1989), escrivia:

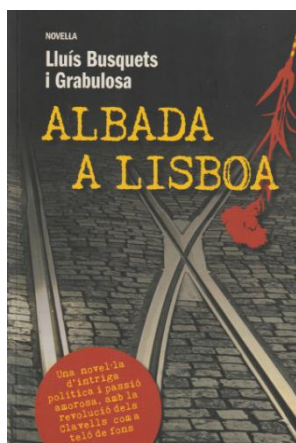
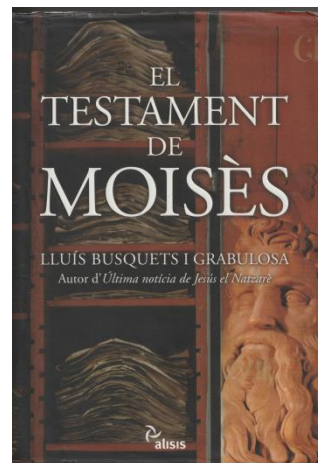
«Busquets i Grabulosa insiste en construir sus novelas sobre temas de ruptura y marginación, pese a lo cual ésta es una bella novela de amor que no podía tener un buen final. [...] El acercamiento entre la enferma imposibilitada y el seminarista activo es, muy probablemente, el mejor logro literario de Busquets. [...] El paso de Daniela de la hostilidad defensiva a la entrega sincera y de Marcel de las buenas obras al buen amor están descritos de mano maestra, y constituyen un componente de esperanza y luz en un conjunto en el que dominan el desespero y las sombras. [...] El libro se abre a nuevos registros y perfecciona los antiguos... [...] La compleja familia de la protagonista está muy bien presentada y, en su conjunto, adquieren singular relieve algunos personajes, especialmente la sirvienta Tuna. Todo ocupa su lugar según la particular afección de la misma Daniela. Y ésta queda en el centro, como el mejor de los logros, con ribetes de personaje de novela inolvidable.»

I **Joan Triadú**, a *l'Avui* (12-II-1989) reblava el clau:

«Amb *Carn robada al paradís* l'autor es refia del tot de l'explicació molt directa, gairebé dramatitzada (o sigui, a punt de radiar) de la protagonista, una noia invàlida, que malgrat tot té una experiència amorosa exaltant, acabada la qual l'escriu febrilment. Novel·la jove, pel tema i per la forma, presenta una vivència religiosa, de fe catòlica, que recorda les millors pàgines d'un

Gilbert Cesbron...»

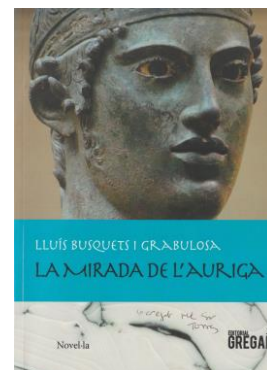
La seva novel·lística continuà amb *El testament de Moisès* (2007) — **Vilaweb** la comparava amb *El codi da Vinci* (14-IX-07)—, traduïda ben aviat al castellà (*El testamento de Moisés*, 2008), que tindria una gran repercussió amb entrevistes i ressenyes com aquestes: «Lluís Busquets 'redimensiona' la figura bíblica de Moisès en la seva darrera novel·la», deia *Europa Press* (10-IX); **Lucía Ramis**: «Lluís Busquets reescriu las Sagradas escrituras en "El testament de Moisès"», *El Mundo* (11-09-2007); **Sergi Dòria**: «Lluís Busquets urde un thriller sobre las tablas de Moisés» *ABC* (11-09-2007); «Lluís Busquets dice que quiere 'desenmascarar' las religiones que tienen miedo a la verdad», titulava *Efe* (23-IX); el 26-IX *La Vanguardia* la situava en el 7è lloc del rànquing de les més venudes; i encara: **F. Bombí-Vilaseca**: «'Thriller' bíblic», *Avui* (3-X-2007); **M. de Pablo**: «Sóc un creient crític», *Diari de Girona* (2-XII-07) i l'esplèndida lectura de **Rubèn Novoa**, «"El Testament de Moisès" de Lluís Busquets i Grabulosa, una novel·la de gruix», *Revista del Col·legi de doctors i Llicenciats*, núm. 130 (novembre 2008).

La següent serà *Albada a Lisboa* (2011), que té com a rerefons la revolució dels clavells portuguesa, arran de la qual *Sàpiens* li dedicà el núm. 105 (juliol 2011), on l'autor mateix entrevistava Saraiva de Carvalho, estrateg de la revolta. La novel·la, segons la premsa, va d'un antic professor de filosofia requerit per facilitar el contacte amb Saraiva de Carvalho per ajudar a assolir la independència de Catalunya. L'home aprofita la comensal del viatge per passar un cap de setmana a Lisboa amb la seva família, però la trobada impensada amb una antiga amant per la qual sent una atracció obsessiva, converteix el viatge en un laberint de difícil sortida. Europa Press l'11-IX-2022 sortia amb aquest titular: «Lluís Busquets novel·la una estratègia de la Generalitat per aconseguir la independència a partir de 2014». **Manel Castaño**, a *Revista de Girona*, núm. 270 (2012), escrivia: «*Albada a Lisboa* atrapa el lector des del primer moment. El veterà Busquets té l'habilitat

compositiva suficient per dosificar les línies d'una trama ben construïda i mantenir-ne les expectatives, i un estil de català gairebé exquisit si el comparem amb els usos actuals, acastellanats i barroers [...] I les divagacions sobre espiritualitat o sobre política demostren, per si feia falta, que un bon bagatge intel·lectual és imprescindible per construir una bona narració».

Seguirà la novel·la *La mirada de l'auriga* (2014). Només oferirem dues crítiques, la de **Carles Duarte** (*Diari de Girona*, 18-I-2015) i la de **Sam Abrams** (*El Punt Avui*, 6-II-15). El primer escriu: «Busquets és un dels homes més inquiets de la nostra vida cultural, un autor que esquiva la rutina i la resignació i que es proposa reptes intel·lectualment estimulants. [...] En una novel·la lírica, hi fa confluïr aspectes tan diversos com la reflexió filosòfica, els models d'espiritualitat basats en una divinitat essencial i en una pluralitat de déus associats a les pulsions i als anhels humans, la consciència històrica, l'erotisme, el món de les herbes remeieres».

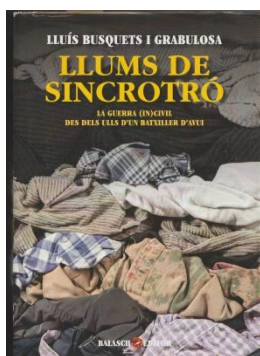

I el segon, que la qualifica de «‘nouvelle’ deliciosa», afirma:

«*La mirada de l'auriga* beu de dues fonts formals: la novel·la breu, amb tota la seva càrrega de concentració textual, fragmentarietat, culturalisme, simbolisme i complexitat; i la novel·la històrica, amb tota la seva càrrega recreadora, correctora, actualitzadora, especuladora i reivindicativa. Des d'aquesta sòlida base transversal, Busquets ressegueix un ampli ventall temàtic de qüestions que afecten la condició humana. Ben llegida, la novel·la és un retrat de la Grècia clàssica, i, al mateix temps, un autoretrat de l'autor on va desgranant subtilment un itinerari cap a una vida viscuda en plenitud. Ras i curt: hem d'aprendre a prestar més atenció als llibres de Lluís Busquets i Grabulosa.»

Aquestes dues darreres novel·les foren editades també en àudio per Liverbox.

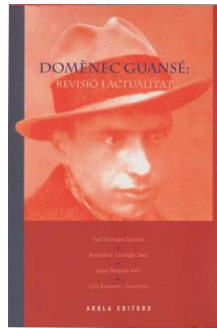
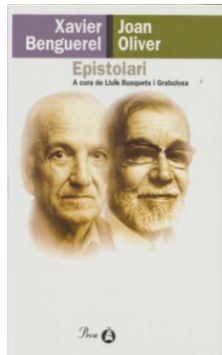
La darrera mostra novel·lística fou *Llums de sincrotró/ La guerra (in)civil des dels ulls d'un batxiller d'avui* (2017; 2ª reimpressió, 2018), que es presentà al Sincrotó Alba de Cerdanyola amb la directora, Caterina Biscari, i el president honorífic, el Dr. Ramon Pascual. Hi assistiren convidats de diferents mitjans i de l'agència Europa Press, que en van fer les seves cròniques, molt especialment en referència al presentador, el crític Sam Abrams, el qual, entre altres coses, va dir:

«Crec, i ho he escrit negre sobre blanc més d'una vegada, que Lluís Busquets es mereix més reconeixement per les contribucions que ha fet no només a la cultura catalana sinó a través de tota la seva obra. [...] Aquesta és la novel·la més ambiciosa, la més plena, la més rica. I ho dic perquè una de les coses que ha fet l'autor en aquesta obra és posar tota la carn a la graella. Ell, que és novel·lista, contista, poeta, memorialista, assagista i totes aquestes coses, ha reconduït tots aquests talents parcials cap a aquesta obra i aleshores tu veus el novel·lista complet, perquè evidentment, ha fet una novel·la on es nota el novel·lista; però també hi veus el contista, perquè hi ha petits episodis com contes o microrelats incrustats en el text; i també el poeta, que rau en la precisió del llenguatge, en les descripcions, en el ritme de la frase i, sobretot, en l'ús del sincrotró, perquè, és la metàfora que lliga tota la novel·la sencera; la metàfora de la condició humana i de la vida, especialment de la vida moderna, amb la seva acceleració i vulnerabilitat, ja que gràcies a la ciència i gràcies a moltíssimes disciplines sabem que nosaltres som una petitíssima partícula enmig de tot l'univers. [...] Dotze capítols que tenen claríssimament una voluntat circular, com el sincrotró: s'inicia al

present i anem al passat per acabar tornant al present on érem a l'inici de la novel·la. És una novel·la la moderna, és a dir, feta no d'una manera sostinguda sinó d'una manera fragmentària; són fragments, episodis, documents, coses, que es van encaixant per formar el relat, on l'autor ens convida a participar-hi. No és cap novel·la típica del segle XIX, en què el que preval per sobre de tot és el fil narratiu, l'argument. És una novel·la textualista perquè és una novel·la que té narrativa, té descripció, té diàlegs, documents públics, té dietaris incrustats, té cartes, té correus electrònics, té poemes, té de tot. I jo crec que si ens ho mirem bé, entre els subgèneres de la novel·la i entre els diferents dots especials que té en Lluís Busquets, entre els diferents tipus de textos de què se serveix, el que l'autor està intentant fer és el que Richard Wagner va denominar al segle XIX *Des Gesamtkunstwerk*, és a dir, l'obra d'art total. Sobre la condició humana, sobre el coneixement humà, sobre, en definitiva, l'art humà.»

Tot aquest itinerari de narrador es congruïa enmig de la seva feina de professor de llengua i literatura, amb moltes publicacions didàctiques sobre la metodologia de l'anàlisi literària, amb participació en equips per fer guies de les lectures obligatòries de batxillerat i COU, cosa que el portaria a elaborar un llibre per al COU —*Literatura catalana / Textos d'orientació universitària* (1983, amb 2a edició revisada i augmentada el 1985), lloat a la premsa com el primer professor que havia tingut el coratge d'elaborar un primer manual de literatura catalana. En aquest aspecte oferirà epistolari —el més important dels quals, *Xavier Benguerel / Joan Oliver*:

Epistolari (1999)—, guies per a llegir i comentar textos —de Salvat-Papasseit a Oliver o Espriu passant per Martí i Pol o Josep M. Benet i Jornet—, investigacions de primera mà com la poesia de Domènec Guansé —*Els diferents registres literaris de Domènec Guansé*, dins *Domènec Guansé. Revisió i actualitat* (2005), a més d'algunes edicions didàctiques d'obres cabdals i antologies del tot singulars, tant en castellà com en català, com ara les següents: *Contes del Modernisme* (1985), *Garcilaso de la Vega: coplas, sonetos, canciones, elegías y églogas* (1985). Sense ànim de ser exhaustius recordarem alguns dels seus treballs:

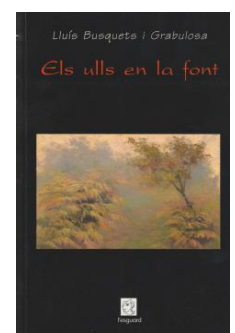
L'obra narrativa de Miquel de Palol (1985), *Pitxot: estudis per a la Batalla de Constantí* (1986), Joan Llacuna, l'enjòlit d'un poeta frontissa dins *Recull poètic* (1986), Joan Casellas i Freixas: antologia (1987), Maragall i Olot (1988), Jaume Rosell i Roig: antologia poètica (1990), La lletra L dins *En defensa de la lletra* (1990), edició comentada de *Contraban*, de Josep Pla (1990), Josep Ferrater Mora, Joan Oliver and Xavier Benguerel in Chile, "Catalan Writing", 9 (1992), M. Mercè Roca, un capvespre de tardor (1993), Cèsar August Jordana, més enllà del noucentisme (1993), Joan Ferraté, sense erra dins *Opinions a la carta* (1993), *Epistolari entre Joan Puig i Ferrater i Xavier Benguerel (1949-1953)* dins *Miscel·lània Joan Triadú* (1993), *Antologia de Joan Oliver /Pere Quart* (1993), C. A. Jordana, un epistològraf a l'exili (1993), Francesc Domingo, la crisi argentina i brasilera,(1951-1953) (1994), edició de Jordana, Oliver, Guansé i Benguerel: *París-Santiago de Xile* (Quatre visions d'un mateix viatge a l'exili) (1994), *Epistolari entre Josep Carner i Xavier Benguerel* dins *Epistolari de Josep Carner/I* (1994), *Xavier Benguerel, la màscara i el mirall* amb pròleg de Miquel Batllori (1995), *Salvador Espriu, de Lavínia a Alfaranja* dins *Enquestes i entrevistes, II* (1995), *Blow-up* dins *La mirada del segle:100 anys de cinema* (21 cartellistes i

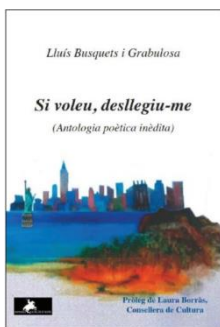

Barca (2007).

L'any 2000, tot i haver publicat poca poesia —només *Passarelles* (1980) i *Tríptic de les arrels* (1983) amb d'altra d'esparsa— és antologat per M. A. Fumanal i O. Cabana amb diferents poemes dins el llibre *Olòtia. Vuit segles de poesia a la Garrotxa* (2000). Aleshores reordena materials i publica *Els ulls en la font* (2004), prologat per Jordi Sarsanedas i epilogat per Carles Duarte. Guillem Molla, a *Revista de Girona*, núm. 226 (setembre-octubre 2004), el considerarà

«la plasmació en un poemari de l'experiència íntima i col·lectiva, un intent de casar part del corpus literari universal amb la producció pròpia, d'acostar la quotidianitat del poeta amb la del lector, tot plegat per concebre, en un moment de lucidesa, que "la vida no és una estafa", sinó un "espai per a gaudir-la entre plors i rialles / —joia i dolor, jolor— sota d'un temps letal / que fatídicament (fatalitat infausta!) / no pot fer altra cosa que trasmudar-ho tot"».

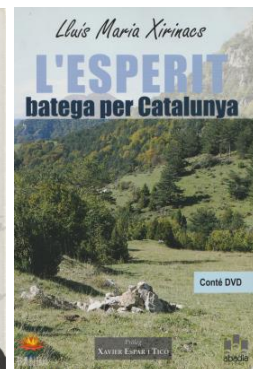
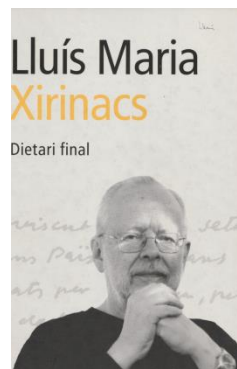
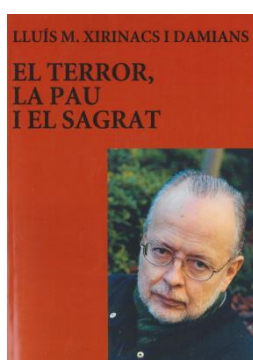

Entrarà a formar part del grup «Amics de les Lletres Garrotxines» —participarà en les seves *Antologies poètiques* (2015 i 2020), i li demanaran que les prologui— farà algunes col·laboracions com *La Dansa de les fulles* dins *Llums i ombres del temps/ Abecedari Coral. Proposta de Brull Carreras* (2003), *Alexandrins per a un esborrany fragmentari d'Oda a Olot en tres temps* dins *El llibre de les odes* (2005) fins que publicarà, amb doble oxímoron, *Si voleu, desllegiu-me / Antologia poètica inèdita* (2019), «una generosa tria de versos que està cridada a fixar la veu poètica de Lluís Busquets i Grabulosa», en paraules de **Laura Borràs**.

Aquell any 2000 conflueixen dos fets en l'itinerari vital del nostre autor: l'encàrrec, juntament amb l'amic i catedràtic **Carles Bastons**, d'estudiar com els autors catalans havien vist i plasmat les Castelles en la nostra literatura i el seu rencontre, des de la tardor de l'any anterior, amb **Lluís M. Xirinacs**, dues circumstàncies no pas mancades de relació entre si. La primera el farà aprofundir en les relacions de Catalunya amb la resta d'Espanya amb dos llibres cabdals, el primer, *Castilla en la literatura catalana* [amb C. Bastons] (2002), un llibre presentat a Barcelona per **Pere Gimferrer** i, a Madrid, pels professors **Alberto Egea Fernández-Montesinos** —andalús, professor a la Universitat de Miami i autor d'*Un nacionalismo alternativo en la cultura andaluza*— i el professor **Juan Miguel Ribera Llopis** que aixecà polèmica. (Per fer-hi front s'edità *Dos culturas hispánicas en diálogo* on col·laborà amb *Elogios, ironías, reprensiones y ditirambos* 2003). El segon volum, també amb C. Bastons, fou *Castilla i Catalunya frente a frente / Antología para un debate cultural* (2003), que més que el debat esperat va promoure a certes latituds una absoluta salafarda. Així i tot, els dos autors continuaren amb el tema a *El procés nacional català. Història del debat sobre la identitat de Catalunya entre intel·lectuals castellans i catalans*, amb pròleg de **Jaume Botey** (2015; 2a edició ampliada, 2019) i Busquets posà una bona rúbrica a les relacions de Catalunya amb la resta de l'estat amb *El judici. Els líders independentistes a la banqueta* (2019).

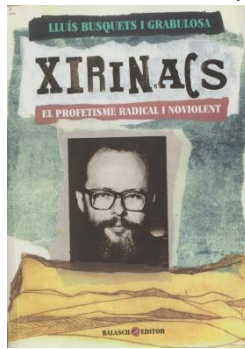
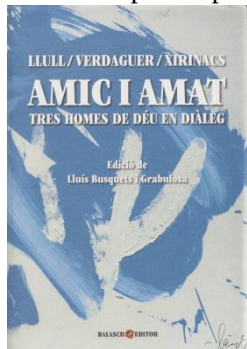

Hem dit, tanmateix, que el rencontre amb Xirinacs estava relacionat amb les relacions polítiques de Catalunya que Busquets estudiava i desentranava. Xirinacs, de fet, li alçà el punt de vista, tant del seu

esguard polític com religiós. Per començar, van elaborar un llibre a quatre mans: *Plantem-nos! Temes vius i pendents per al tombant de mil·lenni* (2000) i, el 2002, van enregistrar tretze programes de TV sota el títol *Els secrets de la Bíblia* per al Grup Estrader-Nadal que nodria programes de televisions comarcals. Els horitzons s'obrien per a l'ex-senador de cara al Fòrum de les Cultures -2004, però hi va haver el seu discurs del 11-IX al Fossar de les Moreres (2002). I les acusacions de les víctimes del terrorisme. Tot se'n va anar en orris. Tant que ni la premsa volgué publicar les seves declaracions davant del jutge. **Xavier Espar** encarregà un llibre a Busquets on les hi encabís; fou *El terror, la pau i el sagrat* (2003, 2a ed. 2008), que el nostre autor encapçalà amb 'Uns fets preocupants en l'inici de segle i de mil·lenni'. Rere l'ofrena final de Xirinacs, edità, prologà i anotà el seu *Dietari final* (2007), oferí una antologia dels seus textos a *L'Esperit batega per Catalunya* (2008), coordinà, anotà i epiloga l'edició de *La Noviolència. Filosofia i pràctica de la Noviolència com a estratègia per a la transformació social* (2009), publicà la seva actuació durant la transició i en el moment de redactar la Constitució i l'Estatut a *Xirinacs i l'estafa de la transició* (2013), una obra prologada per Arcadi Oliveras que el considerà el seu

«mestre», oferí la seva concepció globalista de la realitat al llibre *Amic i Amat: tres homes de Déu en diàleg* (2016) on posà de costat Llull, Verdaguer i Xirínacs i, finalment, elaborà una completíssima biografia: *Xirínacs. El profetisme radical i no violent* (2017). En homenatge al biografiat, el llibre fou presentat a la Plaça Sant Jaume per la presidenta del Parlament, **Carme Forcadell**, el tinent d'alcalde

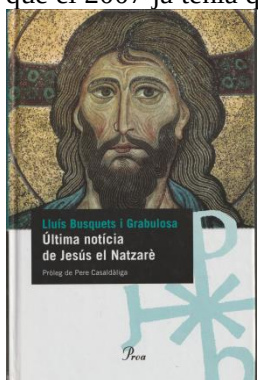
Jaume Asens, l'ex-diputat **David Fernández**, l'editor i l'autor i va tenir gran repercussió fins al punt de ser triat per oferir-lo als seus lectors pel diari *Ara*.

Encara podríem oferir nous exemples de la persistència del nostre autor sobre determinats temes, tot i que sigui gairebé d'esquitllentes, tant en els llibres en

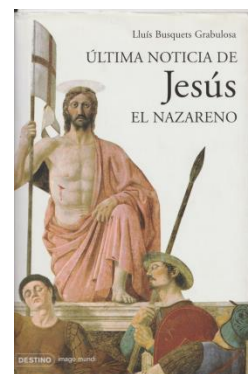
què col·laborà amb Enric Calzada sobre els sopars-tertúlia denominats «Sopars de gironins» (*Per sucari-hi pa! Amb 26 tertulians d'excepció*, 2014, i *El que hem xerrat!, amb vint-i-cinc convidats d'excepció*, 2017) com en els que edita, sovint amb col·laboracions pròpies i amb els pròlegs, per a «Cristianisme al segle XXI» (*Com viure la fe en un món en canvi*, 2014; *Espiritualitat i ecologia entorn de la «Laudato si'»* 2016; *Models alternatius de caràcter econòmic i ecològic*, 2016; *Luter, la Reforma i el repte constant de les Esglésies*, 2018; *Els fonamentalismes, increment i amenaces*, 2019; *Església catalana i reconstrucció nacional*, 2020; *Situar-se en el món d'avui*, 2021). I podríem exposar que darrerament s'ha interessat molt per la literatura del jo i el memorialisme com ho prova *Mirall ustori* (2021). Però, de cara a l'obra que presentem, és millor ressenyar algunes circumstàncies de la seva vida, com el fet que el retorn a l'estudi de la Bíblia per als programes de TV amb Xirínacs el posà de nou en contacte amb els seus estudis bíblics i teològics. El 2004 l'impressionà i ressenyà en diversos llocs *Jesús. un perfil biogràfic*, d'**Armand Puig**. Aleshores va rebre l'encàrrec d'elaborar un llibre sobre Jesús amb tota llibertat. Duia publicades una seixantena d'obres. Una angina de pit soferta el 2005 li va permetre de llegir les últimes aportacions sobre el tema tant catòliques com protestants.

En sortiria un voluminós llibre, *Última notícia de Jesús el Natzarè* (2006), un llibre que, malgrat blindar-se'l amb un pròleg de **Pere Casaldàliga** i un epíleg de **Ramon M. Nogués**, resultà polèmic, però que el 2007 ja tenia quatre edicions a més de la castellana, presentada a Madrid, també amb controvèrsia,

per dos teòlegs 'outsiders' en relació a la jerarquia com són **Juan José Tamayo** i **Enrique Castro**. Aquí, durant diverses setmanes va ser dels tres llibres més venuts, mentre cartes a la premsa i programes de ràdio i TV allargassaven un debat en què fins i tot participà **Baltasar Porcel** (*La Vanguardia*, 9-XII-2007). Val a dir que tot i haver-hi intervingut un teòleg de la categoria de **Josep M. Rovira Bellosó**, escrivint que l'autor «interpreta de forma força ajustada la meua postura» sobre la segona vinguda de Jesús tot afegint-hi «Em sento ben a prop de la fe en Jesús, el Messies, el Fill de Déu, que mostra el seu autor, Lluís Busquets i Grabulosa», el debat seguí. *Catalunya Cristiana* li censurà la rèplica i l'obligà a respondre amb una carta breu. *El Pregó eclesial d'informació i opinió*, al núm. 307-308 de

l'1 al 15 de gener, en publicava ressenyes de dos teòlegs: **Joan Llopis** (*Una obra sorprenent*) es corpenia que un no teòleg professional hagués gosat fer «una obra consistent i digna de ser tinguda en compte»; **Josep M. Totosa** (*Risc de naufragi!*), tanmateix, es queixava d'una «acumulació de dades» que podien fer de la lectura «un treball ardu». En canvi mossèn **Jaume Reixach** a «Un llibre molt saludable. La cara més lluminosa de la humanitat» (*Avui*, 28-I-07) exultava dient: «Vet aquí el llibre sobre Jesús que esperava (i sobretot desitjava) que es publicués algun dia». La ressenya més completa i treballada fou del biblista **Enric Cortés** a *Revista Catalana de Teologia* (2007)

núm. 2, p. 421-33: «Notes bibliogràfiques sobre el Jesús de la història. A propòsit de l'obra de Lluís Busquets sobre Jesús». Tot i criticar-li alguns punts de la seva obra per mala aplicació del mètode històric-crític i altres defectes propis d'un diletant, escrivia:

«Lluís Busquets i Grabulosa ha volgut [...] endinsar-se en l'espessa selva dels problemes del Jesús de la història per explicar-los al gran públic. El gest és d'agrar. Primer, perquè així es fa palès que tenim un altre company en la ruta del clarobscur de la fe, sempre ple de sorpreses i d'interrogants. Segon, perquè és un nou testimoni públic de l'interès de la teologia en aquest nostre món que quasi sempre en passa. Tercer, perquè és bell el testimoniatge sobre Déu que dona la seva confessió. Bonic i entranyable el seu credo personal, que de cap manera no exclou la confessió comunitària oficial lògicament d'abast (cf. pp. 15-16, 465-469). Molt ben fet també el resum dels entrellats dels primers concilis sobre les diverses maneres de proposar la fe en la divinitat i humanitat de Jesús, amb els seus estira-i-arroxa enmig de les ingerències polítiques de l'imperi bizantí i les diverses maquinacions, no sempre exemplars, dels dirigents de l'Església tant a Orient com a Occident. [...] El llibre es llegeix bé i és ben escrit. [...] Això és el que més sorprèn i el més bonic de l'obra: la fe que arreu s'hi traspuja. No procedeix pas dels textos de l'Escriptura, ni de la interpretació que n'ha fet l'Església al llarg dels segles, tampoc de la lectura que en fa Lluís Busquets. Crec que la fe l'ha trobada viva enmig de la pròpia comunitat i transmesa a través dels segles [...] i l'ha acollida amb amor. [...] Busquets ha travessat una immensa boscúria amb poques clarianes que s'allargassa fins a mitjan segle I. No hi ha passat certament pels camins traçats per la tradició ni per les drecceres reconegudes, però ha arribat a la fe. Ens en felicitem.

A partir d'aquest moment, Busquets va ser un home debatut. Jordi Lara, a *Sis nits d'agost* (2019), opina que li va semblar «erudit i afable, un pencaire impenitent» i escriu:

«em va fer l'efecte que era d'aquells cristians que garanteixen la pervivència de l'Església a cops d'autocrítica i a còpia de rebre'n bastonades. Potser per això havien connectat tant amb Xirinacs...».

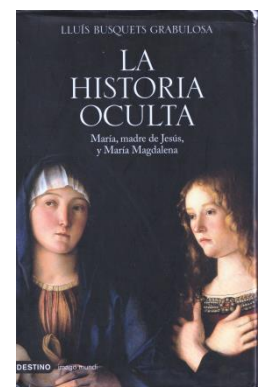

Posant pell morta a les crítiques, com és habitual en ell, insistirà de nou i voldrà aprofundir les figures bíbliques de la Verge i de la Magdalena. En sortirà *Els evangelis secrets de Maria i de la Magdalena: La història amagada* (2009), publicat també en castellà el mateix any (*La historia oculta: María, madre de Jesús, y María Magdalena*), amb pròleg i epíleg de dos teòlegs com **Lluís Duch** i **Juan José Tamayo**. El llibre fou elegit per l'Institut Ramon Llull entre els promocionats a l'estranger d'aquell any (*Catalan Essays and Criticism*, 2009-10). **Anna Rodríguez**, a *Diari de Girona* (16-II-09), escrivia:

«El llibre posa a l'abast de tothom els dos evangelis apòcrifs que més llum poden aportar sobre la identitat de les dues Maries. El primer és el breu *Evangeli de Maria* [Magdalena], que l'autor explica i anota profusament. [...] L'altre apòcrif és l'*Evangeli de la Infantesa de Maria*, mare de Jesús, ja conegut com *Protoevangeli de Jaume* o de la *Nativitat de Maria* escrit entre els segles II i IV.»

Ada Castells opinava a l'*Avui* (18-II-09):

«Busquets s'ha hagut d'encarar amb dades inesperades que per a l'Església oficial catòlica poden ser incòmodes [...] Ha volgut desmuntar el tòpic que ens ha presentat Maria Magdalena com una dona pecadora i penedida. Explica que la confusió ve d'una homilia del papa Gregori el Gran de l'any 591 [...] No va ser cap companya íntima de Jesús, però va compartir el seu projecte alliberador. [...] Pel que fa a Maria, també ens la presenta d'una manera molt diferent. Era una dona rebel, mare de família nombrosa, amb un fill gens fàcil i que es va quedar vídua de jove».

I **Sandra Pérez**, a *El Punt* (13-IV-09), adduïa: «Busquets va traient la 'crosta' de la tradició a dues dones que van ser 'manipulades' per convertir-les en el paradigma de la virginitat i l'exemple de la penitència. Per a l'autor, el fet és producte del relat patriarcal que no té res a veure amb els orígens de l'Església, ja que el moviment del Natzarè anava contra les diferències de gènere».

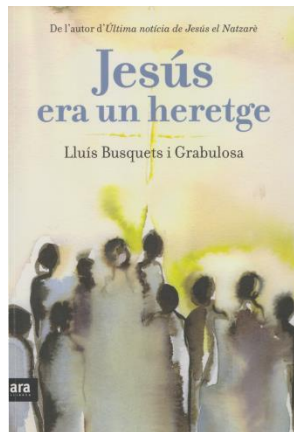
El 2010 s'anuncià la visita del Papa **Benet XVI** a Barcelona per consagrar l'avui basílica de la Sagrada Família el 7 de novembre en tornar de Sant Jaume de Compostela on hauria celebrat l'any sant. No sense ajuts d'amics i a marxes forçades, entre maig i setembre elaborà el llibre *Carta al papa d'un creient crític*, el qual a l'octubre estava a les llibreries, de manera que en pogué dur un exemplar al bisbat perquè li fos entregat. El pròleg i l'epíleg anaven a càrrec de **Jaume Botey** i **Arcadi Oliveras**. La presentació el 25-X, amb Joan Botam, president del Centre Ecumènic de Catalunya; Nathalie Reverdin, pastora protestant, l'editora **Izaskun Arretxe** i prologuista i epilogista, omplí la Sala d'actes d'Òmnium Cultural. Llevat d'honroses excepcions, la premsa, tanmateix, també presentà l'aportació des de la

controvèrsia, com alguns titulars que van aparèixer per ressenyar el llibre: «Vagi-se'n, senyor Papa» o «Busquets lamenta que la Banca vaticana no firmi encara els pactes antiblanqueig».

«És una carta escrita des de la fe i amb esperit de servei, però dolorosa i crítica, sense deixar-se res al tinter. Una carta per denunciar una Església que obvia i menysté Catalunya, una Església antidemocràtica i tancada en ella mateixa, una Església ancorada en estructures escandaloses contra els pobres», segons *Presència* (22/28-X-2010). «Busquets denuncia una Església que menysté Catalunya i està allunyada dels problemes del món, amb jerarques porucs davant del fet nacional català. L'Església s'ha convertit en una multinacional teomonàrquica i antidemocràtica. Ja sant Bernat va dir al Papa del seu temps que semblava més el successor de Constantí que de Pere», escriu **Albert Soler** a *Diari de Girona* (31-X-2010), que titula així: «Els papes haurien de tenir un primer ministre i sotmetre's a una moció de confiança». Per a **Bernat Dedéu**, l'autor «ha escrit un llibre sensacional, exhaustivament documentat, en què —com és habitual en ell— s'ha deixat pell i ànima. Aquesta no és una crítica més al Vaticà feta per un creient progre; si el llegiu, encara sentireu angúnia comprovant que la cúria romana ha ignorat sistemàticament les peticions acordades al Concili de Tarragona» (*Avui*, 1-XI-2010). **Joan Llopis** a *El Pregó eclesial d'informació i opinió*, escriu que «es tracta d'un informe, força ben documentat, sobre la situació actual de l'Església Catòlica, especialment l'establerta a Catalunya [...] La mirada, certament, és crítica, i, a vegades, acusadora i denunciadora de tot

allò que, a parer de l'autor, constitueix una veritable traïció al genuí esperit de l'Evangeli». **P. E.** a *El País* (escriu): per a l'autor «els bisbes es trien des de dalt, i els envien i cauen amb paracaigudes des del Vaticà. No ha sortit de la ploma de Joan Pau II un altre Casaldàliga. Des de Pau VI hi ha una involució en l'Església». I **Ada Castells** (*Avui*, 4-XI-10), a la qual l'autor assegura que «la visita d'un papa no pot ser un circ com el de la Fórmula 1», en una de les qüestions que posa a l'autor, li respon: «El veritable missatge de Jesús fa por a l'Església i el mistifica. L'Església ha viscut escàndols continuats de negocis bruts, i, pel que fa a la ciència, vol parlar de coses que no li toquen, Discrimina la dona perquè viu obnubilada per un discurs antropocèntric masclista. Conclusió: demanar al papa que deixi el poder material i marxi del Vaticà, que realment porti al món el seu missatge espiritual sense policies, politiques ni festes massmediàtiques».

Aquell 2010, al Fòrum de Teologia i Alliberament, ajudà el Dr. **Jaume Botey**, professor d'història de UAB, a oferir unes pinzellades d'història de l'Església des de la banda dels perdedors. A la primavera del 2011 ambdós oferiren un curs per a interessats en el marc de «Cristianisme i Justícia». Busquets es posà a elaborar-ne un esquema per a un possible llibre, tot i que abans tenia el compromís d'elaborar un volum sobre Jesús, vist com a sectari o heretge des del judaisme, que començà l'hivern del 2011. A finals d'aquell any, malauradament, se li detectà un càncer i li va caldre sotmetre's a dues intervencions quirúrgiques i a sessions de quimioteràpia que s'allargassaren ben bé fins a la primavera del 2012. Fou la torna a les dues obres embastades, perquè, a més d'un dietari, volgué deixar escrites reflexions sobre el procés de la seva malaltia. Acabat l'estiu del 2012 i revisat la primavera del 2014, a l'octubre sortí *Jesús era un heretge*.

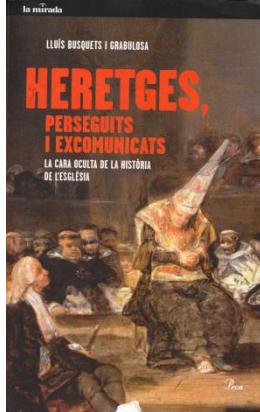

Per a **Mireia Gràcia**, «l'assaig incideix en el missatge profund de Jesús i en les circumstàncies en què va anunciar-se» (*Diari de Girona*, 3-XI-14); segons *Presència* (7-XII-2014) «Jesús fou un heretge, subversiu provocador i perillós. I, probablement, avui també ho seria. Una obra que aprofundeix en la faceta més polèmica de Jesús, la de dissident, rebel, idealista i fins i tot antisistema: algú que trenca les convencions imposades en funció d'uns valors de major justícia, igualtat i solidaritat». I **D. Sam Abrams** escriu: «La personalitat literària de Lluís Busquets i Grabulosa dibuixa un perfil inusual al panorama de les lletres catalanes i per aquest motiu la seva obra sovint passa massa inadvertida. Busquets ha conreat simultàniament amb èxit una sèrie de gèneres com ara la poesia, la narrativa, l'assaig, la història, la crítica i el memorialisme sense prioritzar-ne cap, de manera que resulta difícil a l'hora de catalogar la seva producció. Ara bé, crec que la clau de volta per entendre la seva obra es troba precisament en la qüestió de la simultaneïtat del conreu. Els gèneres de Busquets no són gèneres purs sinó barreges de diferents gèneres.

»*Jesús era un heretge*, n'és una bona prova. En principi, estem davant d'un assaig sobre la figura de Jesús que té com a finalitat demostrar, d'una vegada per totes, que Jesús era un personatge incòmode per tot allò que tenia d'heretge, és a dir, subversiu, revoltat i rupturista. Manejant una bibliografia nodrida i rigorosa, acompanyat d'un excel·lent escrutini dels textos bíblics, Busquets ens ajuda a veure que Crist es va oposar a les dues forces més consolidades de la seva societat i a la seva època: l'imperi romà i el judaisme tradicional. En definitiva, el nostre autor no deixa res per verd en el desplegament i exposició del seu discurs. I, de passada, amb l'extensa bateria d'arguments que va esgrimint, despenalitzava aquesta visió més trencadora de Jesús».

Heretges, perseguits i excomunicats. La cara oculta de la història de l'Església va aparèixer l'octubre del 2015 i fou presentat a principis de desembre a l'Ateneu Barcelonès per **Francesc Romeu**, **Bernat Dedéu**, **Antoni Comín** i **Jaume Botey**. El 23-X *Diari de Girona* el presentava com «la convulsa història de l'Església catòlica des de la perspectiva dels condemnats com a heretges, sectaris, renegats, cismàtics, separats, perseguits i fins i tot excomunicats.» I el 3-XI opinava així:

«El llibre s'inicia amb les tensions de les primeres comunitats seguidores de Jesús el Natzarè—les controvèrsies entre Pere, Jaume, el germà de Jesús, i Pau—, els debats sobre la formació del cànon del Nou Testament fins a la imposició d'una línia «ortodoxa, jeràrquica androcèntrica i misògina». L'autor recomana per «apassionant» el recorregut pels concilis cristològics, «maneflejats per l'emperador Constantí i els seus successors», el pas per la cristiandat medieval i els grups dissidents —càtars, valdesos, beguins, espirituals, i fraticels—, els cismes d'Orient i Occident i la corrupció papal del Renaixement.

»La revolució protestant, la implantació d'una Església absolutista —inicialment col·laboradora amb el colonialisme, l'esclavitud i el tràfic de negres—, porta a la revolució francesa i a considerar els seus valors més evangèlics que els proposats per l'Església del moment. L'oposició entre una Església liberal enfront d'una altra de conservadora i intolerant, porta a repassar les condemnes del modernisme, la tardana preocupació per la qüestió social i als estantissos equilibris amb els totalitarismes del període d'entreguerres del segle passat.

»Busquets aborda minuciosament les tensions entre l'Església catalana i l'espanyola, tant en l'època republicana com en l'època de la transició democràtica, amb les conseqüències renovadores del concili Vaticà II, i la involució viscuda després de la desaparició de Pau VI, incloses les tensions entre el cardenal Tarancón i Joan Pau II.

Preguntat sobre si l'Església i el Vaticà tornarien als orígens del cristianisme, ha contestat així: «Sortosament l'Església i el Vaticà són dues coses diferents. Ho hem vist en el recent Sínode, on s'han imposat els carques. El papa Francesc no trencarà mai la unitat de l'Església, però va fent el seu camí.[...]»

»El llibre té l'habitual to divulgatiu de l'autor i incorpora més d'un centenar d'esquemes sinòptics i un índex de noms propis de gairebé 30 pàgines que facilita la consulta de temes i personatges, «si els poders fàctics no l'enterren abans d'hora», comenta sorneguer l'escriptor d'una obra polèmica que no deixa indiferent.

»L'autor, que ha publicat diverses obres sobre els orígens del cristianisme, ha declarat que li ha tocat «de confrontar la pròpia fe amb no-creients i agnòstics, la mar de bones persones», que l'han interpellat, i assegura que no busca pas, «només justificar la meua fe sinó legitimar-me-la, fer-la de bona llei, bandejant tot el que pogués tenir de llast».

Josep-Maria Puigjaner a *Catalunya Cristiana* (6-XII 205) escrivia:

«Es tracta d'una obra de potent ambició històrica, ben plantejada, ben tramada, ben escrita, en què el lector segueix l'autor pel seu rigor històric, per la seva fiblada intel·ligent en l'explicació de fets, conceptes i circumstàncies, i per una certa passió continguda en dissertar sobre una institució —l'Església de Jesucrist— en hores altes i baixes, en encerts i errors, però assumida tal com és i com ha estat, en la confiança de la fe. I a més, per la seva ingent tasca de recerca d'informació i recopilació de documentació sobre els múltiples continguts de l'obra. Resulten especialment interessants, per al creient que vol aprofundir, el tema de les formulacions del Credo —síntesi dels continguts de la fe— de Nicea i Constantinoble; i el tractament que fa l'autor del Concili de Trento, on es va trobar a faltar la participació dels teòlegs centreeuropeus i, en canvi, va ser excessiu el domini dels teòlegs hispànics.

»Lluís Busquets i Grabulosa ha escrit una singular història del transitar de vint segles de l'Església per tot el món de la cristiandat. Un transitar en totes les èpoques gens fàcil, conflictiu, complex, potser angoixant, i segur que sotmès a influències, a interessos confessables o no, i a pressions derivades sovint de poders —interiors i exteriors— de tota naturalesa. «Vint segles d'història —diu el mateix autor— vint segles de tensions, heretgies, persecucions, excomunionis i condemnes, enmig de les quals l'Alenada Santa de la promesa sempre en acció de Déu ha salvat la barca de Pere de vents huracanats i de naufragis amenaçadors.»

»Una Història de l'Església, a més —i aquesta és la característica específica de l'obra—, presentada —com diu el teòleg González Faus a l'Epíleg— des de la perspectiva dels derrotats, perseguits o exclosos de la comunió fraterna per les seves posicions dissidents de l'ortodòxia imperant en cada època històrica. [...]

»Després d'haver seguit l'evolució de l'Església a través de la lectura d'aquesta suggestiva i totalitzadora panoràmica històrica, cal deduir que avui, a la segona dècada del segle XXI, l'Església persisteix fidel al missatge de Jesús. Amb carències, potser, acarant amb esforç els grans problemes propis d'una època convulsa i complexa, però amb la ferma decisió d'acompanyar els éssers humans en la seva evolució cap a estadis més perfectes de vida humana a la Terra».

I D. Sam Abrams rematava el clau a l'*Avui* (20-XII-2015):

«Dona gust de llegir un assaig en català que tingui volada intel·lectual i connecti tan directament amb un debat internacional sobre el mateix tema. És justament el que he pensat després de llegir l'ambiciosa obra de repertori *Heretges, perseguits i excomunicats. La cara oculta de la història de l'Església*, de Lluís Busquets i Grabulosa.

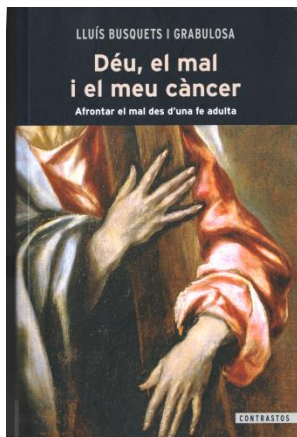
»Fa més d'una dècada que Busquets va publicant una sèrie d'assaigs que tenen el denominador comú d'exposar a la llum del dia la cara oculta de la història de l'Església i, amb *Heretges, perseguits i excomunicats*, ens ha ofert la seva obra de més abast i envergadura. I no hem de pensar que l'autor porta a terme les seves indagacions des de la denúncia, el ressentiment o el sensacionalisme. De cap de les maneres. Busquets furga i furga com a creient i fidel perquè vol saber i vol que sapiguem tota la veritat sobre la qüestió.

»En aquest sentit, metodològicament cal situar l'autor a la cruïlla on arriben a un peculiar punt d'intersecció els camps de l'holisme i el relativisme. Com a holista, Busquets creu que mai podrem conèixer a fons la història de l'Església si no partim d'una actitud inclusiva i no superem els obstacles de la radicalitat excloent que ha predominat fins ara. I com a relativista Busquets creu que hem de procedir amb moltíssima cautela a l'hora de fer anar els conceptes d'ortodòxia i heterodòxia ja que no

són termes completament unívocs perquè tot depèn del nostre punt de vista o d'apriorismes arrelats a la tradició. El nostre autor s'esforça, amb èxit, per assolir l'equanimitat.

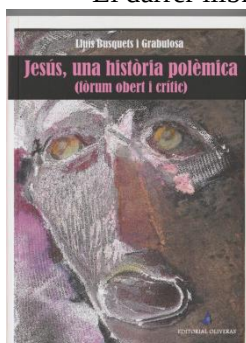
»L'obra destaca per diversos factors: la capacitat crítica, analítica i organitzativa, a partir d'una decidida voluntat panoràmica que només es pot qualificar de generosíssima. També hem de ressaltar la claredat estilística i l'enfocament pedagògic que confia en la intel·ligència dels lectors».

El gener del 2017 surt a les llibreries *Déu, el mal i el meu càncer*. El presenten a la sala Casaldàliga de la llibreria Claret **Jaume Botey**, el teòleg **Rodolf Puigdollers** i l'editor **Marcel·lí López**.

«El llibre arrenca amb el capítol 'Tinc un càncer' «Vespre de l'1 de febrer de 2012. Plou aigüaneu en sortir de la visita del Dr. César Vargas, al passeig Manuel Girona, i fa un fred que pela. Estic encara convalescent. Ens ha donat el resultat de la biòpsia del tumor que em va temptejar de vaporitzar amb làser verd a la Clínica El Pilar-Sant Jordi, com es diu ara, el passat 19 de gener, juntament amb la resecció de pròstata, que necessitava. Malignitat total. «És curable, si intervenim, però caldrà molta paciència. Sovint es reproduïen —fa ambages i no sap què dir—. Tinc pacients que fa deu anys que l'arrossegueu». A banda del dietari del pacient i del convalescent, l'escriptor inclou capítols com l'explícitament titulat 'La conseqüència de les retallades', on constata que «la sanitat rep» i «els pacients també rebem» en l'època de la crisi», exposa la ressenya del *Diari de Girona* (24-II-2017). El 26-II, *Catalunya Cristiana* escriu: «L'experiència d'un càncer o d'una altra malaltia greu pot ser una bona ocasió per aturar-se en la vida i fer-se assossegadament una sèrie de qüestions transcendents que mai no tenim temps de fer-nos. Per exemple, el perquè del mal. L'autor, des d'una fe interpel·ladora i amb sinceritat descarnada, ens ofereix la vivència de la seva malaltia i convalescència». I Mireia Rourera a l'*Avui* (5-III-2017) exposa: «Va ser definitiu per publicar-lo l'interès que havia mostrat el seu germà Xavier, que finalment no va poder llegir-lo perquè va morir víctima (precisament) d'un càncer. El seu amic Jaume Botey va ser un dels que el van convèncer: «Hi haurà molts Xaviers que l'haurien de poder llegir». I així va decidir publicar-lo. «Pot ajudar molta gent, aquest llibre, sobretot tota aquesta de la meua generació que vam ser educats en el nacionalcatolicisme i que després hem vist que hi havia moltíssimes coses que no s'aguantaven. Jo soc una persona de fe, però fe vol dir lluita, vol dir dubte, vol dir moltes coses; no ho tinc tot sabut i quadriculat». [...] «Jo crec que Déu ja sap el que vol de nosaltres i ho dic per experiència. Després de la primera operació em deia: i ara haig de pregar? Déu, a qui estimo profundament, ja ho sap, què vull jo; si no, no seria Déu.» I assegura que si es prega cada diumenge a l'Església perquè no hi hagi fam al món, però no fem res perquè no hi hagi fam al món, això no és pregària. «Si la Creu té algun sentit és perquè ens consalvem en Jesús, no perquè ens salvi de tot!» I afegeix: «La salvació és que nosaltres ens arremanguem i ens posem a treballar per millorar aquest món»».

El darrer llibre sobre Jesús publicat per l'autor és *Jesús, una història polèmica (Fòrum obert i crític)* (2021).

Mireia Rourera el ressenyava a l'*Avui* (30-V-21) com «un text teatral que escenifica un col·loqui «obert, crític i ecumènic» en què es posa sobre la taula el debat que hi ha hagut en els últims trenta anys sobre la figura del Jesús històric, des del seu naixement, la seva predicació, la predicació dels seus seguidors, l'últim sopar i la crucifixió. «És un llibre curt però no menor, perquè posa sobre la taula els grans debats sobre el Jesús històric que hi ha hagut els últims trenta anys.» [...] El subtítol del llibre, *Una 'Vida' i 'Passió' per al segle XXI*, ens remet a les 'passions' populars a casa nostra. Per al prologuista de l'obra, l'escolapi Rodolf Puigdollers, ens trobem davant d'una representació trencadora. No debades la fe suposa avui reflexió crítica i renovació de coneixements».

I *Diari de Girona* (17-VI-2021) escrivia: «Segons justifica a l'inici del llibre, l'autor fou sol·licitat pel grup olotí Rapsòdia Veus Literàries a escriure una passió per al segle XXI. Quan es posà mans a l'obra, s'adonà que, per entendre la passió, calia entendre la vida de Jesús. Aleshores, pouant de les passions populars i recordant *Processo a Gesù*, de Diego Fabri (1955), elaborà *Jesús, una història polèmica (Fòrum obert i crític)*. L'obra dramàtica posa en escena un debat, on es clarifiquen els punts d'arribada dels investigadors durant els darrers trenta anys sobre la història del Natzarè. Resulta que el senyor rector d'una parròquia convida a diferents experts a un Fòrum crític i ecumènic sobre Jesús: un pare dominic anomenat Domènec Alfar, que aporta un il·lustrador PowerPoint al debat (el PowerPoint és al núvol i es pot baixar a partir del link que es troba en la publicació) i la doctora Mireia Martínez, pastora luterana de Heidelberg. El fòrum, tanmateix, ha portat entre el públic Carme Gomis, membre de la Comissió Bíblica Pontifícia i el pare Rodolf Guillén, jesuïta i exdegà de la Facultat de Teologia de Barcelona, que va amb clergymen i, tanmateix, no pot passar desapercebut. Entre el públic, també seuen el metge ateu, però de tarannà obert, Manuel Parés, el conservador Eduard Miró, membre de la Junta «Germanor i Cristianisme», i la feminista Tura Olivet. Tots plegats, des de postures diverses, debaten sobre els punts més polèmics de la vida de Jesús (no va néixer a Betlem, tenia germans i germanes, Magdalena no va ser cap prostituta, els apòstols representen diferents faccions de l'Israel del seu temps, el darrer Sopar no va ser cap celebració de la Pasqua Jueva, els romans no deixaven apropar ningú vora la creu, va ser crucificat nu i lliurat a rapinyaires, gossos i salvatgines, els evangelis no coincideixen a partir de la mort...). El fòrum resulta altament interessant, fins i tot amb un punt d'intriga i diversió. En alguns moments apareix en escena el mateix Jesús i personatges acompanyants (miracles de l'hemorroïssa i de la sirofenícia, i condemnas de Pilat i de Caifàs).

»Val a dir que l'autor ha pensat l'obra com una escenificació que pugui representar-se en diferents llocs de les nostres ciutats —teatres, auditoris, bars... — o convertir-la en un muntatge televisiu, però també per a grups d'aficionats parroquials o catequètics, a tots els quals atorga llicència per afegir o suprimir tot allò que creguin més convenient».

Finalment, Xavier Semillas, a *El Pregó eclesial d'informació i opinió*, escriu: «El llibre es presenta com una proposta de muntatge teatral en forma de fòrum. Val a dir, d'entrada, que un fòrum és un lloc que acull múltiples aproximacions crítiques i, fins i tot, discrepàncies entorn d'un tema tractat: aquí, la figura de Jesús de Natzaret. Un fòrum és, per tant, un lloc de posada en crisi, és a dir, de tornar a mirar atentament alguna qüestió, de reobrir-la i de fer-la viva. Un dels mèrits de l'autor és haver recollit els estudis històrics actuals, és a dir, la crítica històrica sobre la figura de Jesús, i fer-ne una exposició ordenada i molt pedagògica, que el lector agraeix i de la qual frueix.

»Ara bé, el mèrit més gran és, potser, que, contra el dogma que ens vol mostrar uns textos evangèlics acabats i d'una sola peça, Busquets ens ensenya les costures dels textos, les inexactituds i incoherències, és a dir, allò que si bé sembla ben lligat, està només embastat i corre el perill imminent d'esquinçar-se; així, per exemple, els germans de Jesús, els fets del Darrer Sopar, que no quadren entre els evangelistes, el relat de la passió o, fins i tot, la virginitat de Maria. I tot i així, per l'escrit de Busquets, hi plana la fe cristiana.

»El fòrum està conduït per una pastora luterana, un rector i un dominic. Tanmateix, té dues fonts d'atracció, cada una de les quals estira cap a la seva banda: una feminista i un metge ateu (representants, potser, de la Il·lustració); i un personatge conservador que encarna, potser, la tradició més recalcitrant. Si bé els primers inquireixen contínuament els ponents, el personatge conservador no para de queixar-se i indignar-se pel curs que va prenent el fòrum. I és que l'autor, com hem dit, mostra la rebotiga on tot està mig ordenat i, per tant, també, mig desordenat i imperfecte.

»Sigui com sigui, la qüestió central rau, com insinua Busquets a través dels personatges, en la creença en la resurrecció de Jesucrist (1Co 15,14-17): «El mal només pren sentit vora la creu» (p. 99), deixa escrit l'autor. [...]«L'important és que els deixebles de Jesús han entès que Déu mateix ha desvetllat de la mort Jesús, el Crucificat, i l'ha alçat de la mort a la vida. És a dir, ha ressuscitat!» (p. 96). Tot plegat farà dir al personatge conservador: «Miri, vostè ens mareja. Ara resultarà que res no quadra...»

»Com escriu Busquets, «Tomás d'Aquino ho formulà d'una forma brillant: els deixebles van veure el Senyor ressuscitat *oculata fidei*, és a dir, amb una fe que té ulls o, si ho vol d'una altra manera, amb una visió de creients» (p. 97). I és que, com diu Rodolf Puigdollers al pròleg del llibre: «Moltes vegades fa la impressió que, en certs autors, els textos evangèlics es llegeixen amb uns ulls d'història científica del segle XXI, oblidant-se que són, en primer lloc, textos. És a dir, que cal aplicar totes les normes científiques respecte al gènere literari, el llenguatge simbòlic, la dimensió dialogal entre el passat del qual es parla i el present de la comunitat a la qual l'evangelista es dirigeix».